

Nee, Nee en nog eens Nee

Evaluatie participatieaanpak Masterplan Oude Westen

Rotterdam, 27 april 2011

Wethouder H. Karakus,
College van B&W Gemeente Rotterdam,
Coolsingel 40,
3011 AD Rotterdam.

Geachte heer Karakus,

Naar nu algemeen wordt erkend is de participatie rond het Masterplan Oude Westen niet goed verlopen. Op 13 april vroeg de raadscommissie FIB u om bij Deelgemeente Centrum te informeren naar de gang van zaken. Na afloop van de vergadering stemde u in met mijn aanbod om het proces ook te schetsen vanuit het perspectief van een bewoner.

Volgens de evaluatienota van COS werd de gemeentelijke participatieaanpak in Het Oude Westen niet benut, 'omdat deze toen nog niet ontwikkeld was'. Dat is onjuist. De aanpak was in december 2009 bekend en werd in januari en februari 2010 door de Gemeenteraad vastgesteld. Pas in maart 2010 zetten Centrumraad en dS+V de eerste wankele schreden op het participatiepad in Het Oude Westen. Daarbij werd afgeweken van de gemeentelijke participatieaanpak; waarom werd niet duidelijk gemaakt.

'Samen bouwen in Rotterdam' gaat ervan uit dat de bewoners zo vroeg mogelijk worden betrokken bij de planvorming, ook als het om abstractere plannen gaat, zoals master- en bestemmingsplannen. Vaak worden bewoners pas geïnformeerd als de projecten wat concreter worden. Niettemin zien we ook hier een moeizaam participatieproces. Ik sluit mijn overzicht af met drie voorbeelden.

Zowel rijks- als gemeentelijke overheid hebben de bewoners het recht gegeven om mee te praten over de toekomst van hun stad, wijk, straat en woning. Maar keer op keer moeten zij dat recht bevechten op ambtelijke organisaties die maar niet lijken te beseffen dat het zinvol is om bewoners te informeren en noodzakelijk om met hen te overleggen. Daarvan worden plannen beter, het draagvlak groter en Rotterdammers gelukkig. Het is geen gemakkelijke opgave, maar uw inzet wordt gewaardeerd.

Vriendelijke groet,

dr. Jan van den Noort

Evaluatie participatieaanpak Masterplan Oude Westen

Meepraten over opzet Cultuurhistorische verkenning? Nee

In 2009 hoorde ik dat voor Het Oude Westen een cultuurhistorische verkenning (CHV) op stapel stond, uit te voeren door dS+V en Woonstad. Ik informeerde bij Astrid Karbaat van Bureau Monumenten (dS+V) naar de mogelijkheid om de onderzoekster te interviewen voor de Buurtkrant Oude Westen. Tevens vroeg ik: 'Als we vanuit Het Oude Westen betrokken willen worden bij de opzet en de uitwerking van de CHV, kortom als we een vinger aan de pols willen houden, wat zijn dan de mogelijkheden?'

Beide vragen werden doorgespeeld naar projectleider ruimtelijk kader Oude Westen Moestapha Bouchrit. Die was wel bereid om uit te leggen wat een cultuurhistorische verkenning is, maar voor het overige hield hij de boot af. Het interview met de onderzoekster werd geweigerd. De bewoners werden niet betrokken bij de opzet van het onderzoek.

Inzage concept Cultuurhistorische Verkenning? Nee

Op 20 januari 2010 onderschreef gemeenteraadscommissie FIB de nota 'Samen bouwen in Rotterdam'. Omstreeks dat tijdstip was de CHV Oude Westen in concept gereed. Op 28 januari vroeg ik projectleider Bouchrit naar de resultaten. En ik hoopte hem te overtuigen door de toevoeging: 'Wij vinden het belangrijk dat de gemeente huurder en verhuurder op gelijke voet behandelt.' Tevergeefs. Projectleider Bouchrit pikte de verwijzing naar 'Samen bouwen in Rotterdam' niet op, maar kondigde een 'concept ruimtelijke visie Oude Westen' aan, waarin de CHV als bouwsteen zou dienen. Hoe en wanneer de visie openbaar werd gemaakt, moest nog worden afgestemd met de Centrumraad. Hij was wel bereid om de werkwijze rond het ruimtelijk kader uit te leggen maar inzage werd geweigerd.

Inzage in het concept ruimtelijk kader? Nee

Op 17 maart 2010 presenteerde dS+V en Deelgemeente Centrum voor een select gezelschap genodigden (ca. 10) de contouren van het ruimtelijk kader. De deelgemeente omschreef de avond als 'een eerste aanzet' tot het participatieproces ruimtelijk kader. De geboden informatie was zo algemeen dat 12 bewoners uit Het Oude Westen projectleider Bouchrit op 22 maart per brief om meer details vroegen. Wethouder Karakus had het kort tevoren in de Binnenstadskrant ook al gezegd: 'Details zijn belangrijk'. Bij de totstandkoming van een ruimtelijk kader of een masterplan staan de grote lijnen vaak niet eens ter discussie, het gaat dikwijls om accenten en varianten. Een beetje naar links of een beetje naar rechts kan een wereld van verschil geven. Details in kaarten, teksten en cijfers kunnen ruimte bieden voor allerlei oplossingen, maar ze kunnen ook zeer restrictief zijn. De bewoners vroegen daarom het hele concept ruimtelijk kader tevoren in te mogen zien. Als belangstellenden zich kunnen voorbereiden, kunnen ze immers zinvolle opmerkingen maken en dat leidt wellicht tot een beter plan. Het verzoek werd niet gehonoreerd.

Meepraten over bewonersparticipatie Ruimtelijk kader? Nee

In maart overlegden dS+V, Deelgemeente en Woonstad twee keer met elkaar over de opzet van de bewonersparticipatie met betrekking tot het ruimtelijk kader. Tijdens het tweede gesprek werd Sonor gevraagd om dS+V en Deelgemeente te adviseren over de opzet. Hoe breed het overleg ook was, daar kwam geen bewoner aan te pas. Op 1 april 2010 werden de twaalf brievenverzenders geïnformeerd over de te volgen koers: een lijst met tien punten. Nog voor de zomervakantie zou de bestuurlijke besluitvorming door de Deelgemeente worden afgerond.

Meepraten over concept ruimtelijk kader? Nee (2de keer).

Op 20 april werd het concept ruimtelijk kader opnieuw aan een select gezelschap gepresenteerd (10 bewoners), deze keer voorzien van een papieren samenvatting. Dat was punt 1 van de tienpuntenlijst. De 'concept ruimtelijke visie Oude Westen' zelf bleef ook die avond achter slot en grendel. Het werkstuk is een jaar later nog steeds niet boven tafel.

De samenvatting die we kregen, was bovendien nogal algemeen, hier en daar onjuist, en allesbehalve een goede weergave van het ruimtelijk kader, laat staan van het masterplan dat een half jaar later het licht zag. Een paar voorbeelden kunnen dat verduidelijken: Zo zouden in Het Oude Westen slechts 14 huishoudens meer dan 1 auto bezitten. Het masterplan houdt het op 246 huishoudens. Tot 2020 zouden circa 450 woningen worden aangepakt. In het masterplan gaat het om 600 woningen. De gemeente zou streven naar meer gezinswoningen, maar het masterplan heeft het over "vrij veel eengezinswoningen". Voor de Bajonetlocatie waren goedkope middeldure woningen voorzien. Het masterplan wil daar evenwel minstens 40 procent grondgebonden woningen realiseren. De bewoners werden niet geïnformeerd waar de parkeergarages zouden komen. Het masterplan noemt er liefst vier: 2 in de Bajonetstraat, 1 onder Odeon en 1 op het Zijdewindeplein.

Een positieve noot: Die avond werd ons eindelijk een blik gegund in de drie maanden oude CHV. Maar het was ondoenlijk om die 71 pagina's ter plekke te lezen, laat staan in de discussie te betrekken.

Discussie over de buitenruimte en het Wonen? Nee

Op 27 april en 18 mei 2010 werden de punten twee en drie van het tienpuntenplan afgewerkt: twee themabijeenkomsten in Odeon, een over buitenruimte en een over wonen. Voor het eerst werden daarvoor alle wijkbewoners uitgenodigd. Maar hoewel huis aan huis uitnodigingen werden verspreid, een flink aantal digitale invitatie werd verzonden en een advertentie in de Havenloods werd geplaatst, telde de eerste avond slechts 25 bewoners en ondernemers. Het onderwerp wonen trok meer belangstellende, maar een opkomst van 50 bewoners en ondernemers is zeker voor Het Oude Westen onder de maat.

De deelgemeente had de bijeenkomsten aangekondigd als debatten. Maar de ingehuurd gespreksleider liet bij aanvang al weten dat het niet de bedoeling was dat

bewoners met de aanwezige bestuurders in discussie gingen. Hij nodigde hen uit voor een tamelijk infantiele stoelendans die duidelijk moest maken hoe bewoners dachten over een stelling als: 'Als het mooi weer is, weet ik leuke plekken in Het Oude Westen om met mijn kinderen naartoe te gaan.' Tijdens die bijeenkomsten werd geen serieuze poging gedaan om de bewonersparticipatie rond het Masterplan te organiseren. Buurkrant Oude Westen typeerde de besprekingen als 'een wijkdebat zonder discussiepartners'. Het is bij twee raadplegingen gebleven.

Participatie blijft steken bij punt 4

Op 1 juli 2010 uitte Aktiegroep Het Oude Westen tegenover het DB van Deelgemeente Centrum zijn teleurstelling over de participatiemogelijkheden. Woonstad was intensief betrokken bij het opstellen van het ruimtelijk kader, maar de bewoners van Het Oude Westen stonden, ondanks veelvuldig aandringen, steeds weer buitenspel. 'Het spreekt voor zich dat we willen meepraten over de toekomst van onze wijk, met name als sloop en verkoop worden overwogen. Dat is geen kleinigheid.'

De Aktiegroep informeerde naar het tienpuntenplan voor de participatie: 'De punten 1-3 zijn inmiddels - ietwat verlaat - afgehandeld, maar tot op heden heeft Deelgemeente Centrum niet duidelijk kunnen maken wanneer de punten 4-10 aan de orde komen.'

De reactie liet vrij lang op zich wachten. Op 14 september erkende de deelgemeente dat het 'niet helemaal goed' was gegaan met de participatie. Maar die erkenning ging gepaard met een schaamteloze poging om de Aktiegroep op te zadelen met de verantwoordelijkheid voor het verdere verloop van de participatie. De Aktiegroep moest maar zeggen hoe het nu verder moest. De bewonersorganisatie voelde er weinig voor om de scherven op te rapen en dan ook nog de schuld te krijgen voor het breken van het bord. Op 9 oktober schreef de Aktiegroep dan ook: 'In dit stadium is het niet meer zinvol om u te adviseren over de participatie met betrekking tot het ruimtelijk kader. Daarvoor is het proces te ver gevorderd.'

Drie weken later verscheen het Masterplan en toen Het Oude Westen (lees: de Aktiegroep) niet aangaf hoe de participatie moest worden georganiseerd, oordeelde de Deelgemeente dat Het Oude Westen (lees: de bewoners) blijkbaar ruim voldoende gelegenheid had gehad om zijn zegje te doen. Deelgemeente Centrum heeft doorgaans minder moeite met het onderscheiden van bewoners en bewonersorganisatie.

Meepraten over Gebiedsvisie Oude Westen? Nee

De wijkvisie voor Het Oude Westen werd in 2008 opgesteld door de Centrumraad, Woonstad, dS+V en S&R. Op 11 oktober 2010 wilde het DB van Deelgemeente Centrum de visie ongewijzigd vaststellen. Een nieuwe beleidsvisie zou niet nodig zijn omdat de oude van recente datum was en omdat 'alle partners' zich nog steeds in de visie konden vinden. Het DB liet wijselijk in het midden wat het onder 'alle partners' verstond. Woonstad

Rotterdam onderschreef de wijkvisie volmondig, maar aan draagvlak bij de bewoners viel nog een wereld te winnen. Die werden destijds weliswaar gehoord, maar de signalen die zij in 2007/2008 afgaven, werden onvoldoende in de Wijkvisie verwerkt.

Gezien het programma-akkoord leek het redelijk te veronderstellen dat het DB het draagvlak graag wat groter wilde maken en de term 'alle partners' liever reserveerde voor een gezelschap waartoe ook de bewoners van Het Oude Westen worden gerekend. Ongewijzigde vaststelling was dan niet de geëigende weg. Aktiegroep Het Oude Westen vroeg de Deelgemeente of die in dat licht bereid was om de geboden kans te grijpen en de gebiedsvisie Oude Westen tot een breder gedragen werkstuk te maken? 'Sterker nog, wij stellen voor dat het DB, na overleg met ons, op afzienbare termijn een concreet en werkbaar participatieplan op tafel legt.' Tevergeefs. De gebiedsvisie werd ongewijzigd vastgesteld.

Meepraten projectorganisatie wijziging bestemmingsplan? Nee

Op 9 november aan het einde van de dag zond de deelgemeente het Masterplan Oude Westen aan Paul Claessen (Aktiegroep Oude Westen). Het heeft er alle schijn van dat het plan werd vrijgegeven omdat de volgende fase diezelfde dag veilig in de steigers was gezet. Op 9 november kwam immers de Startnotitie bestemmingsplan Oude Westen gereed. Daar kwamen de bewoners pas maanden later achter en dan ook nog bij toeval. Deelgemeente Centrum en Woonstad zitten in de projectorganisatie voor de wijziging van het bestemmingsplan, maar zij voelden zich blijkbaar niet geroepen om de bewoners te informeren.

Volgens de Startnotitie worden de bewoners niet geraadpleegd, laat staan uitgenodigd om in het projectteam te participeren: 'Het verlenen van inspraak voorafgaand aan de formele bestemmingsplanprocedure achten wij in dit geval niet nodig...' Na twee informatie- en twee discussieavonden zou het Masterplan immers voldoende besproken zijn. Met andere woorden: 'Omdat het bestemmingsplan volgend is aan het Masterplan, is er dus voldoende ruimte geboden aan de bewoners om zich goed voor te bereiden op de formele bestemmingsplanprocedure.'

De startnotitie vermeldt niet dat voor de informatieavonden een select gezelschap was uitgenodigd (10) en dat het met erg weinig informatie naar huis ging. De startnotitie rept evenmin over het manco dat tijdens de discussieavonden niet werd gediscussieerd. De startnotitie staat er bovendien niet bij stil dat het Masterplan pas diezelfde avond voor het eerst aan bewoners ter hand werd gesteld.

Project Drievriendendwarsstraat

In Drievriendendwarsstraat wonen nog slechts tijdelijke bewoners en vier eigenaar-bewoners. De reguliere huurders zijn al lang en breed uitverhuisd, maar de nieuwbouwplannen zijn nog steeds niet gecommuniceerd. Voorafgaand aan het

uitverhuizen werd de bewoners een aantal mogelijkheden voorgelegd, maar over de uitwerking van die opties werden zij niet geïnformeerd. De Drievriendendwarsstraat werd evenmin betrokken bij of geïnformeerd over de discussie met Welstand. Gezien de grote belangen van bewoners en burens was een zorgvuldige informatieverstrekking geboden. Maar in de praktijk werd de informatie zorgvuldig aan de waarneming onttrokken. Toen een eigenaar-bewoner bij de architect informeerde naar het ontwerp voor de nieuwbouw kreeg deze te horen dat het ontwerp pas openbaar wordt gemaakt als Woonstad het heeft vastgesteld.

Een verzoek van Buurtkrant Oude Westen om informatie werd eveneens afgewezen. Erik Hoeflaak (projectmanager Woonstad) wist te vertellen dat Welstand al heeft ingestemd met het ontwerp, dat met het Ontwikkelingsbedrijf overeenstemming is bereikt over de grondprijs, maar dat de zorgvuldigheid gebiedt om het ontwerp onder de pet te houden. Woonstad wil eerst de terugkerende bewoners en hun burens informeren. Blijkbaar is het zorgvuldiger om informatie te weigeren dan om die te verstrekken.

Project Sint-Mariastraat

In de Sint-Mariastraat praten de bewoners al vanaf 2008 mee over de toekomst van hun straat. Maar na een jaar bleek dat de droomsessies niet over hun toekomst gingen, maar over die van de nieuwe bewoners. De huidige bewoners kunnen zich geen koophuis veroorloven, toch wil Woonstad minstens 70 % van de woningen verkopen. Na een stevig protest lijkt Woonstad bereid om een beperkt aantal huurders tegemoet te komen. Maar het blijft bij vage toezeggingen.

Tweeënhalf jaar later is een derde van de bewoners vertrokken en het lijkt nog slechts een kwestie van tijd eer tweederde een goed heenkomen heeft gezocht en 70 % van de woningen leeg staat of een tijdelijke bewoning heeft. Woonstad doet geen poging om het sociaal verband van de straat te behouden. In een recent persbericht meldde de corporatie zelfs enthousiast dat al 50 bewoners waren uitverhuisd, terwijl dat er 26 zijn.

Project Bajonetstraat/Adrianastraat

De bewoners van Bajonetstraat, Adrianaplein en de Adrianastraat (oneven zijde) zijn al jaren in onzekerheid over de plannen van Woonstad met hun woningen. Begin dit jaar kregen ze te horen dat de nieuwbouw niet wordt gesloopt en recent werd het bericht verspreid dat het blok tussen Adrianaplein en Schietbaanstraat ook blijft staan. Wat daar dan wel mee gebeurt is niet duidelijk. Bij die besluiten zijn geen bewoners betrokken. Over de andere woningen zou Woonstad naar verluidt begin mei onderhandelen met wethouder Karakus. Bij dat gesprek zijn evenmin bewoners aanwezig. Ook hier lijkt de participatie pas te worden aangevat als alles al in kannen en kruiken is. Dan heeft participatie geen zin meer. Immers, als besloten wordt tot hoogniveau renovatie, nieuwbouw en verkoop, dan hebben de huidige bewoners geen toekomst meer in

Bajonetstraat, Adrianaplein en Adrianastraat. Niettemin voorziet het nieuwe bestemmingsplan voor deze straten al in een wijzigingsbevoegdheid voor B&W. Het gevaar is groot dat de plannen voor Bajonetstraat, Adrianaplein en Adrianastraat zich dan volledig aan de waarneming van de bewoners onttrekken.

dr. Jan van den Noort
Rotterdam, 27 april 2011